

שכונת מקור חיים

רקע כללי. שכונת מקור חיים שוכנת בדרום ירושלים ושטחה כ-200 דונם. גבולות השכונה הם: ממערב: מסילת הברזל ת"א יפו-ירושלים (פאר המסילה), ממזרח: רחוב הגנרל פייר קניג, מצפון: רחוב יהודה (צומת אורנים) מדרום: רחוב התנופה. בחלקה הדרום מזרחי, נושקת השכונה לאזור תעשייה תלפיות, שחלקו נמצא בתוך השכונה. השכונה בנויה ברובה המוחלט ואין הרבה שטחים פתוחים. הטיילת בפארק המסילה, השוכנת במערב השכונה, מהווה אי ירוק ושקט בשכונה. רצועת שטחים האמורה לחצוץ בין השכונה לאזור התעשייה, המיועדת להיות שטח ציבורי פתוח, מתעכבת בעקבות ריבוי פלישות לשטחים אלה. בשכונה יש רעש הן כתוצאה מפרויקט בנייה גדול במרכז השכונה והן מאזור התעשייה. עם זאת, בלב השכונה שקט, בייחוד לאחר הפסקת הבנייה. השכונה לאורכה בנויה על מישור, ונבדלת מבחינה טופוגרפית מהשכונות שנמצאות ממזרחה וממערבה.

מפת מקור חיים

היסטוריה. שכונת מקור חיים הוקמה בשנת 1924 על ידי קרן קיימת לישראל. היא נקראת על שם חיים הכהן מחרקוב אשר מכספו נרכש חלק ניכר מקרקעותיה. השכונה תוכננה עם רחוב מרכזי אחד וחלקות קרקע מאחורי הבתים אשר יועדו למשקי עזר. תושביה הראשונים היו בעיקר פולנים מהעלייה הרביעית. עד מלחמת העצמאות הייתה זו שכונה יהודית מבודדת. במלחמת העצמאות הותקפה השכונה פעמים רבות מכיוון הכפר בית צפאפא אך לוחמי ההגנה הצליחו להדוף התקפות אלו, וגם להוציא התקפות נגד הכפר. עם כיבוש קטמון במבצע יבوسی באביב 1948, חברו אליה כוחות ההגנה וחיברו אותה עם השכונות במרכז העיר. במהלך השנים מאז קום המדינה, ובעיקר בשנים האחרונות, רבים מבנייני השכונה המקורית נהרסו, ובמקומם נבנו בניינים בעלי סגנון מודרני.

נתונים דמוגרפיים.

התפלגות אוכלוסיית מקור חיים לפי גיל (נכון לתאריך דצמבר 2014)

גיל	מספר	אחוז
0-6	274	12.86
7-12	170	7.98
13-18	156	7.32
19-21	76	3.57
22-40	534	25.06
41-60	484	22.71
61-74	293	13.75
75+	144	6.76

כיום חיים בשכונה 2,131 תושבים. ניתן לראות כי יש אחוז גבוה יחסית של מבוגרים – 20.5 אחוז בני 61 ומעלה. 28.16 אחוז מתושבי השכונה הם ילדים ונוער עד גיל 18, מרביתם ילדים קטנים.

התפלגות אוכלוסיית מקור חיים לפי מוצא (נכון לתאריך דצמבר 2014)

ארץ מוצא	מספר	אחוזים
ארצות אסלם ואפריקה	300	14.08
חבר העמים ומזרח אירופה	58	2.72
מערב אירופה	250	11.73
צפון אמריקה	111	5.21
דרום אמריקה	17	0.80
ישראל	1378	64.66
אחרים	17	0.80

דיוור. הרוב המוחלט של השכונה בנוי ומיועד למגורים, יש שני שטחים המיועדים למבני ציבור. אחד מהשטחים בנוי והשטח השני, בדרום השכונה, עתיד להבנות בעתיד. מרבית הדירות בשכונה הן בבנייני קומות(כ-4-5 קומות בבניין) שנבנו במקום בתי הקרקע והמשקים שאפיינו את השכונה עם הקמתה. קיימים עדיין מספר בתי קרקע ישנים ויש כמה שמיועדים להריסה. השכונה עוברת בשנים האחרונות תהליכי בנייה מחדשת, יש מספר בניינים חדשים ושני פרויקטי בנייה, אחד מהם משווק כקומפלקס של דירות יוקרה הכולל בריכה וחדר כושר.

תשתית פיזית.

כבישים ותחבורה. לאורך השכונה כביש מרכזי אחד, רחב עם פסי האטה. ישנם כבישים מסודרים ברחובות המרכזיים של השכונה אך עם זאת, ישנם מקומות שההגעה אליהם אינה מוסדרת והשבילים בהם ישנים ורעועים. מרבית האנשים בשכונה משתמשים ברכב פרטי. התחבורה הציבורית נגישה אך נמצאת מחוץ לשכונה. תדירות התחבורה הציבורית נמוכה ביחס למקומות אחרים בעיר ומצריכה להשקיע מאמצים על מנת להגיע למקומות מרכזיים שונים בעיר. במרכז השכונה תדירות כלי הרכב נמוכה יחסית אך קיימת. אזור התעשייה מהווה מוקד משיכה מכלל העיר ולכן בקרבת השכונה יש תנועה רבה של מכוניות ואנשים. כמו כן קיימת מצוקת חניה הנובעת גם מהאצת בניית מבני המגורים וגם מהקרבה לבתי עסק.

רשת תאורה. ברוב השכונה יש תאורה בשעות הערב, בעיקר ברחוב הראשי ובפארק המסילה. עם זאת, ישנם מקומות חשוכים ויחסית שוממים כמו השטחים שבין הרחוב הראשי לאזור התעשייה ממזרח וכן הרחובות בהם יש עסקים קטנים. תאורה חסרה גם במקומות ספציפיים דוגמת גן המשחקים.

שירותים בקהילה

שירותים רבים נמצאים בקרבת השכונה אך ניתן לומר שיש מחסור במגוון השירותים בתוך השכונה כגון שירותי בריאות ושירותי רווחה ממשלתיים.

שירותי בריאות. בתוך השכונה קיימת נקודת הזנקה של מד"א, לה אין כמעט קשר עם השכונה ותושביה. תחנה זו נותנת מענה לכלל דרום העיר והיא מבוססת על מתנדבים מחוץ לשכונה. בשכונה גם קיימת מרפאת שיניים "DVI" המעניקה טיפולי שיניים ללא תשלום על ידי רופאים מתנדבים לילדים ממשפחות מעוטות יכולת ונוער בסיכון. בשכונה נעדרים שירותיהן של קופות החולים והתושבים מעידים כי הם הולכים לקופות חולים ברחבי העיר.

שירותי חינוך. בשכונה שירותי חינוך רבים המספקים מענה הן לתושבי השכונה והן לאוכלוסיות מיוחדות מחוצה לה.

גני ילדים	מספר	אחוזים
ממלכתי	15	15%
ממלכתי דתי	63	63%
חרדי	22	22%
ערבי	0	0%
בתי ספר		
ממלכתי	114	40%
ממלכתי דתי	152	53%
חרדי	18	6%
ערבי	1	0%

גנים: גן חב"ד שהינו גן דתי וגני בטיש שהינם גנים ממלכתיים. בכל גן כ-30 ילדים, רבים מהם מהשכונה. בשכונה בית ספר יסודי ממלכתי-דתי "מקור חיים" בו לומדים 437 תלמידים בכיתות א'-ח', מרביתם תושבי השכונה. בשכונה קיים בית הספר הדמוקרטי "סאדברי" בו מתחנכים כ-115 תלמידים בני 5-18. הרוב המוחלט של תלמידי בית הספר אינם תושבי השכונה ומגיעים אליו מרחבי העיר.

בית הספר לנערים בעלי צרכים מיוחדים – "בית רחל שטראוס". בבית הספר לומדים כ-50 נערים בני 13-21 עם מוגבלות שכלית התפתחותית ואוטיזם. אחת ממטרות בית הספר היא להכין את הנערים לחיים בחברה ולהשתלבות בקהילה. הנערים אינם תושבי השכונה ובאים לבית הספר ממקומות שונים בסביבה.

שירותי רווחה. מועדון "אביבים" – מועדון זה נותן שירות לקשישים נזקקים בעיקר מהשכונות בסביבה, כ-30% ממקבלי השירות הינם תושבי השכונה (14 במספר). המועדון פועל בשעות הבוקר והצהריים ובמסגרתו ישנם חוגים כגון מחשבים, יוגה וריקודי עם והוא מהווה מקום מפגש עבור לקוחותיו. המועדון מספק ארוחת צהריים חמה לקשישים הנזקקים ובמהלך הערבים מועברים בו טיפולים פרטניים ע"י עובד סוציאלי. המועדון הוא במסגרת עמותה ומופעל על ידי מתנדבים, רובם המוחלט מחוץ לשכונה.

שירותי דת. בשכונה שני בתי כנסת מרכזיים: בית הכנסת "מקור חיים" שהינו בית הכנסת הישן, ובית הכנסת "בית יוסף" שהוקם ע"י קהילה של עולים צרפתים שתרמו את הכסף להקמת בית כנסת מפואר במסגרתו מועברים הרצאות לכלל האוכלוסייה, בתי מדרש ואירועים.

שירותי מסחר, בידור ופנאי. השכונה נושקת לאזור תעשייה גדול, שחלקו נמצא בשטח השכונה. בשכונה קניון גדול, מועדון הופעות, חנויות שונות, חדרי כושר, תחנות דלק ועוד. בצמידות לשכונה יש סופרים ענקיים, קניון נוסף ומועדוני בילויים. פארק המסילה העובר במקביל לכל אורך השכונה מהווה מרכז שוקק של הולכי רגל, רוכבי אופניים וספורטאים.

תהליכים קהילתיים בשכונה.

בשנים האחרונות התקיימו מספר נרחב של תהליכים קהילתיים בשכונה. העיקרי והמשמעותי שבהם התקיים לקראת סוף שנת 2011 במסגרת הבחירות למינהל הקהילתי שנערכו בתאריך 13.12.11. עם

הבחרו של יצחק תורג'מן נציג השכונה ולאחר תהליך למידה שערכה ההנהלה הנבחרת, חרטו על דגלם נציגי התושבים לראות במרחב הקהילתי כמרחב מאוחד עם צרכים שונים לכל אחת מהשכונות. במקביל הוחלט לחזק את תחום הדמוקרטיה המשתפת (דליברטיבית). במסגרת תוכנית אסטרטגית שבנו נציגי התושבים והצוות המקצועי "שכונה בפוקוס", התקיימו מספר מרחבים פתוחים בשכונת מקור חיים (מרץ 2013). במסגרת תהליך זה התפתחו מספר קבוצות עבודה אשר הקימו את הגינה הקהילתית במקור חיים, את פורום אורבני מקור חיים וקבוצה לקידום צרכי האוכלוסייה המבוגרת בשכונה. תושבי השכונה מתמודדים עם צרכים רבים הנגרמים כתוצאה מריבוי הבנייה וגדילת האוכלוסייה השכונה, דבר המוביל לקשיים בנושאי תנועה (הוספת כניסה \ יציאה לשכונה) צורך במבני ציבור, שימור השכונה, והתמודדות עם פלישות ב"חיץ הירוק" – טיילת אשר תוכננה להפריד בין רחוב מקור חיים לבעלי העסקים של אזור התעשייה תלפיות.